

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
(повне найменування вищого навчального закладу)
Історичний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методик навчання

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри всесвітньої історії
та методик навчання

Ліза Олена СКРИПНИК

“ 08 ” серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 05 Теорія і практика історичних досліджень
(шифр і назва навчальної дисципліни)

Спеціальність 032 Історія та археологія
(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма Історія та археологія

Робоча програма курсу Теорія і практика історичних досліджень для аспірантів
(назва навчальної дисципліни)

спеціальності 032 Історія та археологія

Розробники: доктор історичних наук, професор Священко Зінаїда Василівна
(визначити авторів, їхні посади, наукові ступені та імені завдяки)

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри всесвітньої історії та методик навчання

Протокол від "08" серпня 2022 року № 1

/Завідувач кафедри/всесвітньої історії та методик навчання

(підпис)

(Скрипник О.М.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії історичного факультету

Протокол № 1 від "09" серпня 2022 року

Голова науково-методичної комісії факультету/інституту

(підпис)

(Священко З.В.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни «Теорія і практика історичних досліджень»

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3/90	3/90
Курс	II	II
Семестр	4	4
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:		
Аудиторні:	30	10
Лекційні	16	6
Семінарські / Практичні	14	4
Лабораторні	-	
Самостійна робота	60	80
Індивідуальні завдання		
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Теорія і практика історичних досліджень»

Метою вивчення дисципліни «Теорія і практика історичних досліджень» є ознайомлення з новітніми тенденціями у розвитку теоретико-методологічної думки світової історіографії, систематизація знань з теоретико-методологічних проблем історичної науки, ознайомлення з теоретичними основами питань методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності, тобто теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень аспірантами, докторантами, здобувачами наукових ступенів. Оволодіння методологією і методами дослідження сприяє розвитку раціонального творчого мислення, оптимальній організації наукової творчості.

Завданнями дисципліни є проаналізувати новітні тенденції в розвитку теоретичної думки в світі, етапи еволюції теоретичного мислення, основні історичні теорії, фактори, що впливали на розвиток історичної науки, прослідкувати виникнення та розвиток основних форм наукових досліджень, інфраструктуру науки, її трансформацію та еволюцію, структуру методологічних проблем та їх еволюцію в системі наукових досліджень, а також вироблення навичок науково-дослідницької діяльності на основі знання методології, теорії, технології, методів та організації науково-дослідницької діяльності.

3. Компетентності та програмні результати навчання.

Компетентності:

ЗК 01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері історії та археології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК 02. Знання і розуміння предметної області історії та археології.

ЗК 05. Здатність до генерування нових складних ідей, аналізу та синтезу цілісних знань, володіння сучасною методологією.

ЗК 06. Здатність до організації та проведення оригінальних наукових досліджень.

СК 01. Здатність обирати найбільш релевантні методи, методики та підходи для здійснення досліджень в галузі історії та/або археології.

СК 02. Здатність розробляти та реалізовувати власні науково-дослідні проекти, які дозволяють розв'язувати значущі наукові, соціальні, культурні, етичні проблеми і дають можливість переосмислювати існуюче або створювати нове знання.

СК 03. Здатність до комунікації з широкою науковою спільнотою та громадськістю у своїй та суміжних галузях наукової та професійної діяльності.

СК 05. Здатність визначати рівень об'єктивності фактологічної основи у різних видах джерел і академічних текстів, встановлювати та оцінювати достовірність та репрезентативність інформації.

СК 06. Здатність до безперервного розвитку та самовдосконалення, відповідальність за навчання інших.

СК 07. Здатність до створення нових знань засобом проведення оригінального дослідження, якість якого може бути визнана на міжнародному та національному рівнях.

СК 10. Здатність застосовувати на практиці принципи комплексного дослідження в історії, археології та інших гуманітарних науках як провідного засобу для розв'язання комплексних наукових проблем в історичній сфері.

Програмні результати навчання:

ПРН 01. Використовувати сучасні теоретичні та методологічні досягнення історичної науки.

ПРН 02. Виділяти невирішені проблеми та прогалини в історіографічному масиві.

ПРН 03. Класифікувати різновидові історичні джерела.

ПРН 04. Демонструвати результати власних наукових досліджень з історії та/або археології академічній спільноті.

ПРН 06. Застосовувати сучасні методології, методи та інструменти педагогічної та наукової діяльності за фахом.

ПРН 07. Продувати нові ідеї і розв'язувати комплексні проблеми у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності.

ПРН 08. Демонструвати обізнаність із законодавством, зокрема щодо захисту прав інтелектуальної власності та дотримуватись принципів академічної доброчесності.

ПРН 09. Детально планувати наукове дослідження для вирішення важливої задачі в галузі історії та/або археології.

ПРН 10. Застосовувати сучасні методи пошуку, збору та обробки інформації в науковій та науково-педагогічній діяльності.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

Змістовий модуль I. Теоретико-методологічні основи історичних досліджень

Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання наукових історичних досліджень.

Історична наука як система. Організаційний, предметний, видовий, логічний, функціональний «зрізи» структури історичної науки. Функції історичної науки: пізнавальна (евристична), виховна, прогностична, функція соціальної пам'яті, гедоністична.

Наукове дослідження. Об'єкт та предмет наукового дослідження, їх класифікація. Об'єкт історичної науки. Предмет історичної науки. Завдання наукових історичних досліджень.

Тема 2. Сучасні теоретичні підходи та методи історичного дослідження.

Методика і методологія дослідження. Фундаментальна або філософська методологія. Загальнонаукова методологія. Конкретнонаукова методологія. Методи і техніка дослідження. Сутність теоретичних методів наукового дослідження. Характеристика основних теоретичних методів наукового дослідження. Особливості логічного та хронологічного підходів при проведенні теоретичних досліджень.

Формування принципів наукового дослідження в історичній науці України. Загальнонаукові принципи дослідження. Сучасні принципи історичних досліджень.

Тема 3. Рівні та етапи пізнавальної діяльності історика

Теоретичний і емпіричний рівні наукового пізнання в історії. Історичне пізнання як процес отримання знання. Емпіричні знання. Методи емпіричного пізнання: спостереження, експеримент, опис чуттєвих даних. Форми мислення. Категорії, категоріальний синтез.

Особливості теоретичного знання. Наукова теорія як наслідок пізнавальних методів. Теорія на рівні окремих груп фактів, теорія на рівні процесів. Інструментальна функція теорії. Структура базисного рівня.

Проблема об'єктивності теорії. Ідеалізація об'єкту пізнання. Ідея як вища форма теоретичного знання.

Етапи пізнавальної діяльності історика. Підготовчий етап, інформаційний етап, пояснювальний (теоретичний) етап, нарративний етап.

Тема 4. Джерельна та історіографічна база історичного дослідження.

Історіографічний вступ до дослідження. Класифікація літератури з теми. Відмінність історіографічного аналізу від бібліографічного описання. Історіографічні методи в дослідженні, історіографічний стиль викладу. Висвітлення процесу нерозкритих знань з певних питань теми, наявних точок зору на ці питання. Толерантність наукової критики. Техніка опрацювання історіографічних джерел.

Джерелознавчий вступ до дослідження. Відмінність джерелознавчої характеристики від переліку використаних джерел. Джерелознавчі методи в дослідженні. Аналітична і синтетична критика джерел і прийоми її здійснення. Включення джерелознавчого аспекту в дослідження. Описання джерел і описання історичних фактів, наочність праці з джерелами. Техніка опрацювання джерел.

Писемні історичні джерела: опубліковані та архівні. Робота з писемними джерелами: пошук, виявлення, аналіз, конспектування. Перехід до аналітичної критики як початок наукового використання досліджених джерел.

Робота з архівними фондами, бібліотечними колекціями. Принципи систематизації, типи каталогів, тематичні, хронологічні, географічні, алфавітні показники. Методика роботи з масовими джерелами.

Змістовий модуль II. Дисертація з історичних наук: написання, оформлення, захист

Тема 1. Підготовка до написання дисертації: пошук, накопичення та обробка наукової інформації.

Дисертація: визначення поняття, основні види. Дисертація на здобуття освітнього ступеня «Доктор філософії»: загальна характеристика. Загальна схема наукового дослідження. Вибір і затвердження теми. Формулювання назви дисертації. Складання обґрунтування до вибору теми дисертації. Затвердження теми.

Підсистема інформації про об'єкт дослідження. Пошук вторинної документної інформації з теми. Аналіз наукової літератури з теми. Отримання та аналіз первинної інформації. Академічна доброчесність.

Тема 2. Робота з науковою літературою, підготовка публікацій, доповідей.

Позаджерельна інформація, її склад і вплив на історика. Джерельна інформація, її роль в дослідженні. Значення піднесення інформативної віддачі джерел.

Будова нового знання (синтезування старого знання і нових фактів) як підстава для поділу всіх носіїв інформації історика на літературу і джерела. Історіографічний факт і історіографічне джерело. Загальна, предметна і проблемна історіографія. Завдання проблемної історіографії, визначення шляхів дослідження.

Бібліографічна евристика як теорія і методика пошуку книжкової інформації. Складання бібліографії дослідження та її поповнення в ході опрацювання теми.

Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Мінімальна кількість та обсяг публікацій здобувача. Наукова монографія. Наукова стаття. Тези наукової доповіді (повідомлення). Методика підготовки та оформлення публікації. Техніка написання тексту.

Тема 3. Вимоги до змісту і структури дисертації, оформлення дисертаційної праці.

Загальні вимоги до дисертації. Структура дисертації. Зміст. Вступ, його композиція. Актуальність дослідження. Мета і завдання дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Методи дослідження. Наукова новизна одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів. Особистий внесок здобувача. Апробація результатів дисертації. Публікації. Основна частина дисертації. Висновки. Додатки. Список використаних джерел.

Мова і стиль дисертаційної праці. Загальні вимоги до оформлення дисертації. Нумерація. Подання текстового матеріалу.

Тема 4. Підготовка до захисту дисертації. Процедура захисту.

«Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Публічна презентація здобувачем наукових результатів дисертації та її обговорення на засіданні структурного підрозділу закладу. Висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Подання дисертації для розгляду в спеціалізованій вченій раді. Підготовка здобувача до захисту дисертації. Процедура публічного захисту дисертації. Оформлення документів атестаційної справи.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усь ого	у тому числі				ус ьо го	у тому числі			
л		п	інд	с. р.	л		п	інд	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Модуль 1										

Змістовий модуль I										
Теоретико-методологічні основи проведення історичних досліджень										
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання наукових історичних досліджень.	12	2	2		8	12				12
Тема 2. Сучасні теоретичні підходи та методи історичного дослідження.	14	2	2		10	14	2			12
Тема 3. Рівні та етапи пізнавальної діяльності історика	12	2	2		8	12				12
Тема 4. Джерельна та історіографічна база історичного дослідження.	12	2	2		8	12		2		10
Разом за змістовим модулем 1	50	8	8		34	50	2	2		46
Змістовий модуль II. Дисертація з історичних наук: написання, оформлення, захист										
Тема 1. Підготовка до написання дисертації: пошук, накопичення та обробка наукової інформації.	10	2	2		6	10	2			8
Тема 2. Робота з науковою літературою, підготовка публікацій, доповідей.	10	2	2		6	10		2		10
Тема 3. Вимоги до змісту і структури дисертації, оформлення дисертаційної праці.	10	2			8	10	2			8
Тема 4. Підготовка до захисту дисертації. Процедура захисту.	10	2	2		6	10				8
Разом за змістовим модулем 2	40	8	6		26	40	4	2		34
Усього годин	90	16	14		60	90	6	4		80

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Предмет, структура й функції історичної науки	2	
2	Методологія історичного дослідження.	2	
3	Основні етапи історичного пізнання	2	
4	Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел	2	2
5	Практика написання наукового дослідження	2	
6	Робота з науковою літературою	2	2
7	Підготовка наукових публікацій.	2	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Теоретико-методологічні основи проведення історичних досліджень.	34	46
2.	Дисертація з історичних наук: написання, оформлення, захист.	26	34
Всього		60	80

8. Індивідуальні завдання

1. Підготовка реферату.
2. Підготовка обґрунтування історичного дослідження

Тематика рефератів

1. Основні напрями і школи історичної науки в XIX – XX ст.
2. Роль особи в історії.
3. Роль джерелознавства у науковій творчості дослідника.
4. Методологія історичної науки.
5. Проблема істинності наукових знань в методології історії.
6. Сучасний стан джерелознавства і завдання подальшого розвитку в Україні.
7. Наука як сфера людської діяльності.
8. Психологія і технологія наукової творчості.
9. Організація і проведення соціологічних досліджень.
10. Найважливіші течії і школи історичної науки XX ст.
11. Особливості історії як об'єкту пізнання.
12. Бібліографічна та архівна евристика.
13. Історіографія як історія історичної науки.
14. Джерелознавство як наукова галузь знань.
15. Історія та історична наука як пізнавальний процес.
16. Поняття, функції та основні види наукових публікацій.

Вимоги до реферату

(загальний обсяг 15-17 стор.),

- 1) шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал – 1,15 см, абзац – 1, см;
  - 2) відступ 2 см з усіх боків, вирівнювання по ширині;
  - 3) титульна сторінка встановленого зразку (див. далі)
  - 4) план, який складається зі: вступу, 3-4 питань (не повинні дублювати тему), висновку, списку літератури;
  - 5) вступ (1-1,5 стор.) має містити: актуальність теми, мету, завдання, предмет, об'єкт дослідження, структуру роботи;
  - 6) обов'язковими є посилання на першоджерела у квадратних дужках (наприклад [5, 36], де 5 – номер джерела у списку літератури, а 36 – номер сторінки, з якої взято інформацію);
  - 7) в кінці кожного розділу повинен бути висновок;
  - 8) список літератури має складатись з не менш як 7 джерел, слід використовувати переважно нову літературу; список має бути оформлений відповідно до загальноприйнятих вимог;
  - 9) і головне – питання роботи мають розкривати зміст теми!
- ІНДЗ подається у друкованому варіанті (або написаному розбірливим почерком).

Структура обґрунтування історичного дослідження

Актуальність теми.

Мета дослідження

Дослідницькі завдання.

Об'єкт дослідження.

Предмет дослідження.

Хронологічні рамки дослідження.

Територіальні межі.

Методологічна основа дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження.

План-проспект дослідження

9. Методи навчання

Лекції з використанням сучасних інформаційних технологій;

Семінарські заняття з використанням в процесі обговорення питань інтерактивних методів.

10. Методи контролю

Поточне оцінювання на семінарському занятті; оцінка за ІНДЗ; підсумковий модульний контроль; оцінка за контрольні роботи, колоквиуми.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання
90-100	A	Відмінно	Аспірант виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.
82-89	B	Дуже добре	Аспірант вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно орієнтується у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.
75-81	c	Добре	Аспірант вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність, виправляти помилки, серед яких суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.
69-74	D	Задовільно	Відтворює значну частину теоретичного матеріалу виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих.
60-68	E	Достатньо	Аспірант володіє матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на початковому рівні.
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Аспірант володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
1-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням кредиту	Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

12. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Модуль 1							Модуль 2 (ІНДЗ)	Підсумковий контроль	Сума
ЗМ I				ЗМ II					
T 1	T 2	T 3	T 4	T 1	T 2	T 4	45	20	100
5	5	5	5	5	5	5			

Шкала оцінювання:

A	Відмінно	90- 100%
B	дуже добре	82 – 89%
C	Добре	75- 81%
D	Задовільно	69 – 74%
E	Задовільно (достатньо)	60 – 68%
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	35 - 59%
F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1 - 34%

13. Методичне забезпечення

1. Опорні конспекти лекцій;
2. інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД);
3. нормативні документи;
4. методичні рекомендації;
5. навчально-методичні посібники;
6. підручники.

14. Рекомендована література Основна

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд “Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики” ; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К. ; Таксон, 2016. 234 с.
2. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
3. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 212 с
4. Зашкільняк Л. О. Вступ до методології історії. Львів : ЛОНМІО, 1996. 96 с.
5. Зашкільняк Л. О. Методологія історії: від давнини до сучасності. Львів : Львівський національний університет ім. І. Франка, 1999. 227 с.
6. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В. М. Литвин, В. І. Гусєв, А. Г. Слюсаренко та ін. К. : Вища шк., 2002. 430 с.
7. Калакура Я. С. Історичне джерелознавство: Підручник для студентів істор. спец. ВНЗ. К.: Либідь, 2002. 488 с.
8. Колесников О. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. 2-ге вид., випр. та доп. Київ : ЦУЛ, 2011. 144 с.
9. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 206 с.
10. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.
11. Нові підходи до історіописання / за ред. Пітера Берка ; пер. з англ. К. : Ніка-Центр, 2013. 368 с.

12. Організація та методологія наукових досліджень : навч. посіб. для студ., курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. Київ : ЦУЛ, 2010. 352 с.
13. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі : навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 116 с.
14. Палеха Ю. І., Леміш Н. О. Основи науково-дослідної роботи : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2013. 336 с.
15. Священко З. В. Теорія і практика історичних досліджень : навч. посіб. Умань : Візаві, 2022. 166 с.
16. Стефанюк Г. Теорія і методика наукових досліджень : опорні конспекти лекцій, глосарій і самостійна робота. Навчально-методичний посібник для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 032 «Історія та археологія». Івано-Франківськ. 2018. 132 с.
17. Яковенко Н. Вступ до історії. К. : Критика, 2007. 376 с.

Додаткова

1. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник для бакалаврів, магістр. і асп. екон. спец. вищ. навч. закл. Освіти. Київ : АБУ, 2002. 480 с.
2. Дорошенко Н.М. Методология истории: теоретические и философские основания. СПб.: Изд-во Политехн. ун-та, 2007. 375 с.
3. Зашкільняк Л. О. Сучасна світова історіографія: Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів : ПАЮ, 2007. 312 с.
4. Историческая наука сегодня; Теории, методы, перспективы / под ред. Л. П. Репиной. М. : Издательство ЛКИ, 2012. 608 с.
5. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования. М., 2003. 486 с.
6. Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії; пер. з англ. О. Мокровольський. К. : Основи, 1996. 615 с.
7. Коломийцев В. Ф. Методология истории (От источника к исследованию). М. : "Российская политическая энциклопедия" (РОССПЭН), 2001. 191 с.
8. Космина В.Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 310 с.
9. Ланглуа Ш.-В. Введение в изучение истории; пер. с фр. А. Серебряковой ; под ред. и со вступ. ст. Ю. И. Семенова. М., 2004. 305 с.
10. Лупаренко Л. А. Інструментарій виявлення плагіату в наукових роботах: аналіз програмних рішень. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 40, № 2. С. С. 151–169.
11. Медведєва А. Зарубіжний досвід оцінювання наукової діяльності. *Вісник Книжкової палати*. 2016. № 6. С. 49–51.
12. Онопрієнко В. І. Історія Української науки ХІХ – ХХ ст. К. : Либідь, 1998. 302 с.
13. Петренко В. С. Поняття та види плагіату. *Часопис цивілістики*. 2013. Вип. 14. С. 128–131.
14. Поппер К. Ницета историцизма. М. : Издательская группа «Прогресс» ВІА, 1993. 185 с.
15. Райнгарт К. Минуле майбутнє: Про семантику історичного часу; пер. з нім. В. Шведа ; за ред. С. Стельмаха. К. : Дух і літера, 2005. 380 с.
16. Реснт О. П. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу. *Український історичний журнал*. 1999. № 3. С. 3–22.
17. Румянцева М. Ф. Теория истории. Учебное пособие. М. : Аспект Пресс, 2002. 319 с.
18. Теория и методология исторической науки. Терминологический словарь / отв. ред. А.О. Чубарьян ; РАН. Ин-т всеобщей ист. М. : Аквилон, 2014. 575 с.
19. Тойнби А. Дж. Исследование истории: Возникновение, рост и распад цивилизаций; пер. с англ. К. Я. Кожурина. М. : АСТ: АСТ МОСКВА, 2009. 670 [2] с.
20. Тош Д. Стремление к истине. Как овладеть мастерством историка; пер. с англ. М. : Издательство «Весь Мир», 2000. 296 с.
21. Февр Л. Бои за историю. М. : Наука, 1991. 630 с
22. Філософія історії: Підруч. для вищ. шк. Х. : Прапор, 2006. 656 с.
23. Чмиленко Ф.О. Жук Л.П. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Д.: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.

24. Шейко В., Кушнарєнко Н. Кандидатська і докторська дисертації: написання, оформлення, захист. *Вища школа*. 2001. № 2–3. С. 113–122.
25. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. 5-те вид. стер. К.:Знання, 2006. 307 с.
26. Юринєць В. Є. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 178 с.
27. Як правильно оформити дисертацію та документи атестаційної справи: Зб. нормат. док. з питань атестації наук. кадрів вищої кваліфікації / Упоряд. Ю.І. Церков. К.: Ред. «Бюл. вищої атестац. комісії України»: Вид-во «Толока», 2006. 80с.
28. Ясперс К. Смысл и назначение истории; пер. с нем. М. : Политиздат, 1991. 527 с.

Джерела

- Закон України «Про вищу освіту»
- Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44
- Постанова від 24 липня 2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»
- Постанова від 29 квітня 2015 р. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»
- Постанова від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти»
- Постанова від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)»
- Постанова від 27 липня 2016 р. № 567 «Деякі питання діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»
- Наказ МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації»
- Постанова від 10 травня 2018 р. № 347 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187»
- Постанова від 4 липня 2018 р. № 519 «Про внесення змін до постанови Кабінетів міністрів України від 27 липня 2016 р. № 567»
- Постанова від 6 березня 2019 р. № 167 «Про проведення експерименту з присудження «ступеня доктора філософії»
- Постанова від 3 квітня 2019 р. № 283 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261»
- Наказ від 08.10.2019 р. № 1086/34057 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук»
- Наказ від 22.04.2019 р. № 533 «Про затвердження форм документів атестаційної справи здобувача ступеня доктора філософії»
- Наказ від 23.09.2019 р. № 1220 «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук»
- Лист від 26.09.2019 р. № 109/606 «Щодо розміщення повідомлень про прийняття дисертації до захисту»
- Наказ від 25.01.2021 р. № 102 «Про затвердження форм документів про вищу освіту (наукові ступені) та додатка до них, зразка академічної довідки»

15. Інформаційні ресурси

1. Вимоги до оформлення дисертації. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>
2. Етичний кодекс ученого України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09>
3. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
4. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%B>
5. Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії від 12 січня 2022 р. № 44 URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-i120122-44>
6. Шандра Р. Онлайн-платформи та програми для перевірки тексту на плагіат. URL : <https://osvita.ua/vnz/76907>
7. Матеріали, розміщені на веб-сторінках:
  - www.education.gov.ua – веб-сторінка Міністерства освіти і науки України;
  - www.nduv.gov.ua – веб-сторінка бібліотеки ім.Вернадського.